

Seguretat a resoldre els pro

L'escalada dels preus en els aliments bàsics està afectant durament la població m
la pujada del petroli, l'especulació amb els productes agrícoles o la producció de b
i comercials proteccionistes dels països rics, responsab

Alimentària: Problemes de fons

és pobre del planeta i provocant un desastre humanitari. Les causes més evidents: els combustibles fòssils, encobreixen un estat de coses dominat per les polítiques agrícoles proteccionistes i les polítiques directes de l'actual inseguretats alimentària mundial.

Per a algú que inverteix el 75% dels seus ingressos a comprar aliments –como succeeix en molts de països en desenvolupament–, l'actual crisi alimentària és una catàstrofe. I si no es produeix una intervenció ràpida, adverteix Josette Sheeran, directora del Programa Mundial d'Aliments (PMA), "els 1.000 milions més pobres del món passaran a ser 2.000 milions de la nit al dia, perquè el seu poder de compra es reduirà a la meitat com a conseqüència de la duplicació dels preus dels aliments i dels combustibles".

L'augment dels preus dels aliments i l'escassetat d'arròs i de blat de les Índies ja ha tret al carrer, en forma de manifestacions i disturbis, milers de persones en més de 60 països. Posar remei a aquesta crisi no serà fàcil perquè molts dels factors que l'han causada estan interconnectats. Per exemple, l'alça del preu del petroli incideix en tots els àmbits, començant per l'alimentari. D'altra banda, l'espectacular arrencada dels biocombustibles roba terreny als cultius alimentaris, en un moment de forta demanda

d'una població mundial creixent, i provoca l'augment del preu del gra. L'organització Oxfam vaticina que si no es posa remei a la crisi el 2025 hi podria haver 600 milions de persones famolentes més.

I en un futur proper sorgiran noves complicacions: els efectes del canvi climàtic, que comencen a albirar-se, s'agreuaran i afectaran més seriosament els països en desenvolupament, on avui en dia sobreviuen 820 milions de persones famèliques.

Però aquesta crisi, pronosticada per molts, ve de lluny. És, fonamentalment, el fruit de tres dècades de desregulació dels mercats agrícoles. L'absència de coordinació en la política agrària mundial, unida a la política de subvencions dels països rics als seus pagesos, impedeix que els productes agrícoles dels països en desenvolupament siguin competitius i, en conseqüència, l'agricultura de subsistència dels països del Sud pot acabar arruinada. A tot això, podria sumar-se la poca ajuda que els països rics destinen als països empobrits.

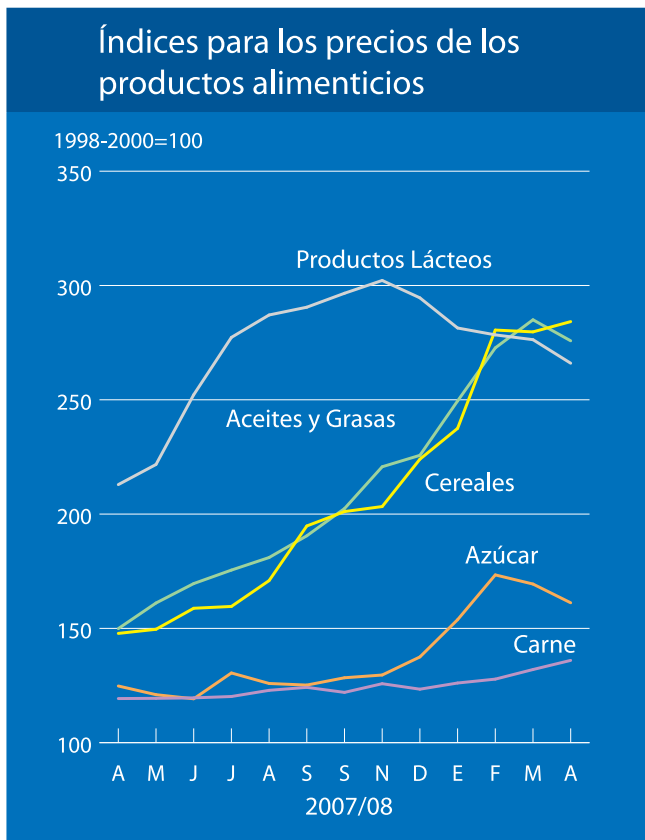
La fam i la desnutrició són el resultat d'haver exclòs milions de persones de l'accés a béns i a recursos productius (Jean Ziegler)

Quan s'aborda el tema de la inseguretad alimentària i de la fam mundial, tothom està d'acord en la necessitat d'actuar. Ara bé, hi ha grans discrepàncies sobre com enfocar el problema. Bàsicament dominen dues grans tendències contraposades: la que demana un nou ordre agrícola i alimentari, que tingui per objectiu donar menjar a la gent en comptes de vendre els productes en els mercats internacionals, i la que aposta per expandir els mercats dels països en desenvolupament, per la industrialització de l'agricultura i per la creació d'infraestructures a les zones rurals.

Els defensors de la primera actitud advoquen en favor d'un model adaptat als petits agricultors, els treballadors de les granges, els pescadors i les comunitats indígenes, que garanteixi la sobirania alimentària i l'autosuficiència de les nacions. Aquesta proposta la lideren, entre d'altres, el moviment internacional Via Campesina, integrat per pagesos, petits i mitjans productors, dones rurals, indígenes i gent sense terra de 56 països d'Àsia, Àfrica, Europa i Amèrica. Molts d'ells han estat víctimes o testimonis de l'afany acaparador de terres, boscos i aigua d'empreses transnacionals, que els han costat l'expulsió de les seves terres i comunitats. La desregulació dels mercats agrícoles –diuen– ha demostrat amb escreix la seva incapacitat per resoldre la crisi alimentària; per això, és necessari excloure l'agricultura del lliure comerç.

Els segons, d'acord amb l'estratègia de les empreses transnacionals i els països rics, i secundats per institucions internacionals com el Fons Monetari Internacional, el Banc Mundial i l'Organització Mundial del Comerç, alimenten la dependència comercial Nord-Sud i utilitzen l'agricultura com a negoci. I això, a pesar que la majoria d'experts sobre seguretat alimentària coincideixen a assenyalar que

Índex preus productes alimentaris
 Aquest índex, elaborat per la FAO, mostra com els preus de la major part dels productes alimentaris han pujat bruscament.

© Agathe Napoly / Vietnam

© EC/Echo / Kènia

© FAO / J. Cendon

© FAO / F. Mattioli

Afrontar la crisi alimentària
L'ONU calcula que per afrontar en condicions la crisi alimentària es necessiten com a mínim 10.000 milions d'euros l'any. Aquesta organització aposta per impulsar una "revolució verda" a Àfrica per tal d'optimitzar la producció d'aliments en zones on hi ha pluges, sòls, infraestructura i mercats relativament adequats.

l'origen de la crisi alimentària és degut al model liberal on decideixen les multinacionals i els intermediaris.

Entre el primer i el segon posicionament se situa l'Organització de les Nacions Unides per a l'Agricultura i l'Alimentació (FAO), que té la comesa de garantir la seguretat alimentària mundial. Aquesta agència recomana destinar més fons per ajudar els països pobres, un comerç més just, fomentar una producció dirigida al mercat local i regional en comptes de practicar una agricultura a gran escala destinada a l'exportació, i que els programes d'ajuda al desenvolupament i de cooperació s'orientin en aquest sentit.

La FAO reuní el passat mes de juny la comunitat internacional a la Conferència d'Alt Nivell sobre la Seguretat Alimentària Mundial i els Reptes del Canvi Climàtic i la Bioenergia. Malgrat la sensació unànime del fet que algu-

dial que es calcula que serà de 9.000 milions d'habitants. Tot i que per dur-ho a terme es proposin mètodes que acreixeran la dependència Sud-Nord i beneficiaran els monopolis de l'agroalimentació.

Paral·lelament a la celebració d'aquesta conferència, va tenir lloc un fòrum alternatiu al qual acudiren delegats de moviments socials internacionals, organitzacions d'agricultors i grups indígenes que manifestaren el seu desacord envers la poca representació dels agricultors a la cimera, i expressaren la necessitat d'assolir la sobirania alimentària i el dret al menjar per als milions de persones que passen fam en el món.

En l'actualitat, prop de 850 milions de persones en el món passen gana. Un especialista com Jean Ziegler, exrelator especial de l'ONU per al Dret a l'Alimentació, diu que la majoria d'aquestes persones pateixen el que la FAO denomina "la fam extrema", atès que la seva

El dret internacional reconeix el dret humà a l'aliment, però l'acompliment d'aquesta disposició és molt limitat

na cosa està profundament equivocada en la qüestió de la fam mundial i que necessita ser canviada, el que es posà de manifest en aquesta cimera és que els interessos de les nacions difereixen molt, i aquí rau la dificultat per assolir acords.

Si per als uns la conferència fou un fracàs, per als altres es llançaren reptes il·lusiónants, com el de doblar la producció mundial abans de 2050 per donar menjar a una població mun-

ració diària se situa de mitjana en 300 calories per sota del règim de la supervivència en condicions suportables.

Ziegler fa la distinció entre la fam conjuntural i la fam estructural. La primera –diu– és la fam a la qual estem acostumats a Darfur o a Etiòpia, en períodes de guerra i que és responsable del 5% de les víctimes.

Mentrestant, la fam estructural està implícita en les estructures del subdesenvolupa-

© FAO / Ami Vitale

Un nin privat de l'alimentació adequada en quantitat suficient des que neix fins als cinc anys en patirà les seqüeles durant tota la vida

ment, causa el 95% de les morts i és la fam que realment demana a crits la intervenció de la comunitat internacional. Les causes reals de la fam i la malnutrició són, segons Ziegler, una conseqüència de les polítiques econòmiques, socials i comercials a escala mundial, regional i nacional.

Per als teòrics neoliberals cada regió hauria de produir allò en què més sobresurt, i deixar a la resta de regions la producció de la majoria dels articles que necessita. Aquesta no sembla una decisió molt sensata, com diu el periodista Eric De Ruest en el seu article "Les explicacions falses de la crisi alimentària a la premsa". Un país especialment apte per a determinat cultiu que renunciï a produir els cereals, els olis vegetals i els llegums necessaris per a l'alimentació dels seus habitants, haurà d'adquirir-los després en un mercat mundial distorsionat per les polítiques de subsidis dels països de l'OCDE, en una clara posició de desavantatge.

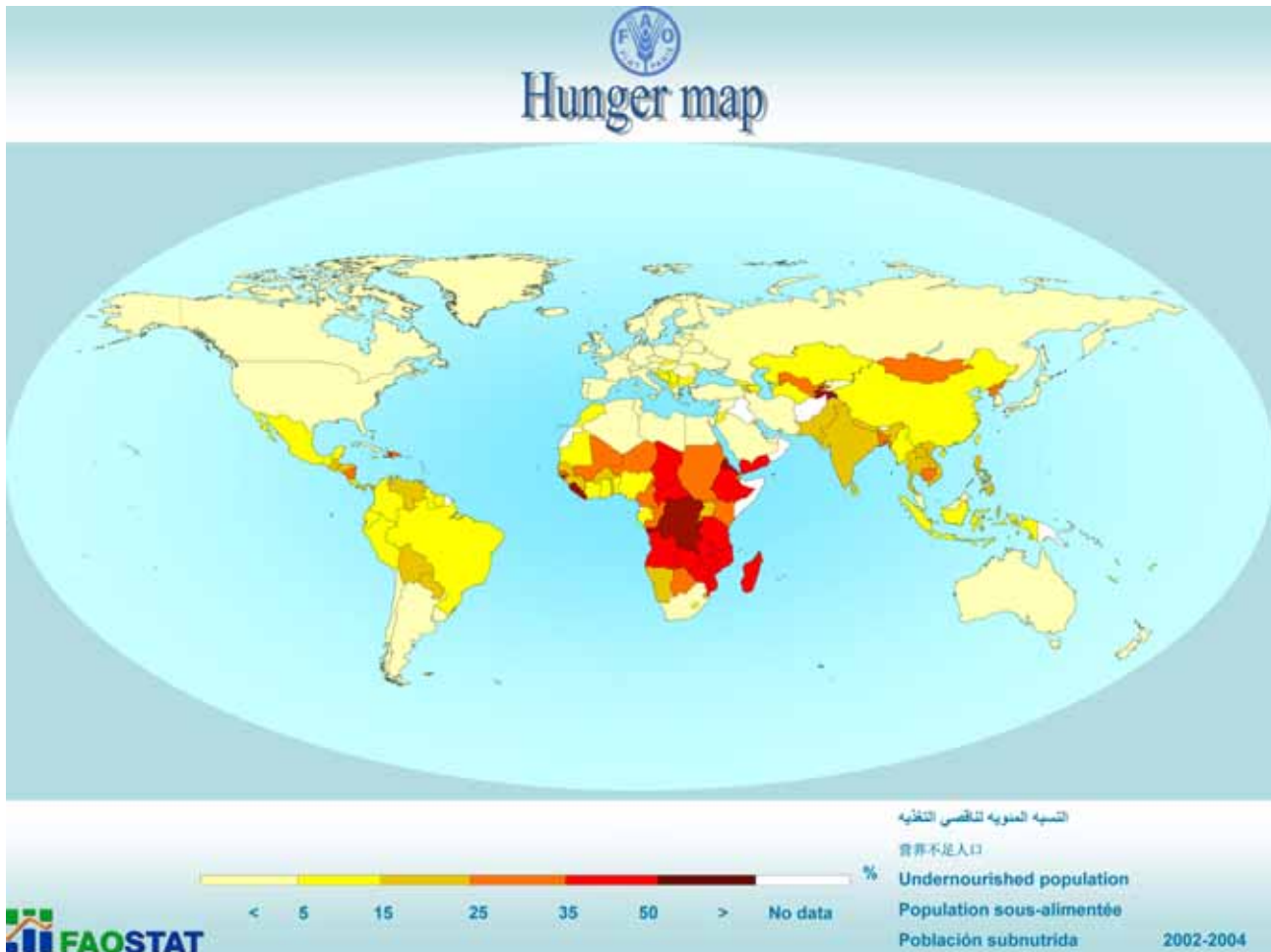
Millor seria impulsar un nou model agrícola, més localitzat i sostenible, que posés a la primera línia els països menys desenvolupats del món en matèria de producció i comerç agrícola, i, al mateix temps, imposés un canvi de rumb en els patrons de producció i consum que regeixen la nostra societat occidental.

Sobirania alimentària

La "sobirania alimentària" és un concepte encunyat per Vía Campesina que planteja el dret de cada poble a definir les seves pròpies polítiques agràries i alimentàries. En contrast amb la "seguretat alimentària" definida per la FAO, que se centra en la disponibilitat d'aliments, la sobirania alimentària concedeix també importància a com, on i a quina escala es produeixen aquests aliments.

© FAO / H. Zhang

mapa de la fam

El 24% de la població total d'Àsia, 515 milions de persones, passa fam. A l'Àfrica subsahariana, 186 milions d'éssers humans estan permanentment i severament infraalimentats.

Càritas / Perú

Ayne-Perú

Projectes de seguretat alimentària secundats per la Direcció General de Cooperació

El Pla Director de la Cooperació de les Illes Balears 2008-2011 té entre les seves prioritats màximes la lluita contra la pobresa i la fam. El 2007 la Direcció General de Cooperació del Govern de les Illes Balears contribuí, entre d'altres, als projectes de seguretat alimentària següents:

- Suport alimentari i nutricional a 2.800 famílies afectades pel terratrèmol del 15 d'agost de 2007 al sud del Perú, amb 67.760 € (executat per Càritas Mallorca).
- Ajuda alimentària d'emergència per a 2.350 persones afectades pel terratrèmol esmentat a les comunitats d'Ica, Hualcará i Pueblo Nuevo, amb 60.000 € (projecte escomès per AYNE-Espanya).
- Ajuda alimentària a 188 famílies perjudicades per les inundacions a la província de Montecristi (República Dominicana), amb 27.126 €, a càrrec d'Assemblea de Cooperació per la Pau.

Seguridad alimentaria: resolver los problemas de fondo

Asamblea de Cooperación por la Pau / República Dominicana

La escalada de precios en los alimentos básicos está golpeando duramente a la población más pobre del planeta. Las causas más evidentes: subida del petróleo, especulación con los productos agrícolas o producción de biocombustibles, encubren un estado de cosas dominado por las políticas agrícolas y comerciales proteccionistas de los países ricos.

Para alguien que invierte el 75% de sus ingresos en comprar alimentos –como sucede en muchos países en desarrollo– la actual crisis alimentaria es una catástrofe. Poner remedio a esta crisis no será fácil porque muchos de los factores que la han causado están interconectados. Por ejemplo, el alza del precio del petróleo incide en todos los ámbitos, empezando por el alimentario. Por otro lado, el despegue espectacular de los biocombustibles roba terreno a los cultivos alimentarios, en un momento de fuerte demanda por una creciente población mundial.

Y en un futuro próximo surgirán nuevas complicaciones: los efectos del cambio climático, que empiezan a vislumbrarse, se agravarán y afectarán más seriamente a los países en desarrollo.

Pero esta crisis, pronosticada por muchos, viene de lejos. Es, fundamentalmente, el fruto de tres décadas de desregulación de los mercados agrícolas. La ausencia de coordinación en la política agraria mundial, unida a la políti-

ca de subvenciones de los países ricos a sus campesinos, impide que los productos agrícolas de los países en desarrollo sean competitivos y, como consecuencia, la agricultura de subsistencia de los países del Sur termine arruinada. A lo anterior, podría sumarse la poca ayuda que los países ricos destinan a los países empobrecidos.

Existen grandes discrepancias sobre cómo abordar el tema de la inseguridad alimentaria y del hambre mundial. Básicamente dominan dos grandes tendencias contrapuestas: la que demanda un nuevo orden agrícola y alimentario, que tenga por objetivo dar de comer a la gente en lugar de vender los productos en los mercados internacionales, y la que apuesta por expandir los mercados de los países en desarrollo, por la industrialización de la agricultura y por la creación de infraestructuras en las zonas rurales.

La Organización de Naciones Unidas para la Agricultura y la Alimentación (FAO), que tiene el mandato de garantizar la seguridad alimentaria mundial, reunió el pasado junio a la comunidad internacional en la Conferencia de Alto Nivel sobre la Seguridad Alimentaria Mundial y los Retos del Cambio Climático y la Bioenergía.

Si para unos la conferencia se saldó con un fracaso, para otros, se lanzaron retos ilusionantes, como el de doblar la producción mundial

antes de 2050 para dar de comer a una población mundial que se calcula será de 9.000 millones de habitantes. Aunque para llevarlo a cabo se propongan métodos que acrecentarán la dependencia Sur-Norte y beneficiarán a los monopolios de la agroalimentación.

Paralelamente a la celebración de esta conferencia, tuvo lugar un foro alternativo donde delegados de movimientos sociales internacionales, organizaciones de agricultores y grupos indígenas, manifestaron su desacuerdo ante la poca representación de los agricultores en la cumbre.

En la actualidad, cerca de 850 millones de personas en el mundo sufren hambre. Un especialista como Jean Ziegler, ex relator especial de ONU para el Derecho a la Alimentación, dice que la mayoría de estas personas padecen lo que la FAO denomina “el hambre extrema”, pues su ración diaria se sitúa como media en 300 calorías por debajo del régimen de la supervivencia en condiciones soportables. Las causas reales del hambre y la malnutrición son, según Ziegler, consecuencia de las políticas económicas, sociales y comerciales a escala mundial, regional y nacional.

Se trataría pues de impulsar un nuevo modelo agrícola, más localizado y sostenible, que pusiera en primera línea a los países menos desarrollados del mundo en materia de producción y comercio agrícola.